

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дфн. Бойка Цигова, член на научно жури
в конкурс за заемане на академична длъжност “доцент”
по професионално направление 2.1. Филология. (*Японска литература и култура*),
обявен в ДВ, бр. 80/14.10.2011 г.

За кандидата в конкурса гл. ас. д-р Гергана Руменова Петкова

Главен асистент д-р Гергана Руменова Петкова е единствен участник в обявения конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“. След като през 1999 година придобива магистърска степен по специалност Японистика, Факултет по класически и нови филологии в СУ „Свети Климент Охридски“, е зачислена за докторант в Университет Цюрих, Швейцария, където през 2004 г. успешно защитава на английски език дисертация на тема „*Мъжките образи в японските вълшебни приказки: класификация и анализ*“ (*Male Characters in the Japanese Fairy Tale: Classification and Analysis*). Д-р Г. Петкова е назначена на работа в СУ „Свети Климент Охридски“ през 2007 г. От 2008 г. заема длъжността „главен асистент“ в специалност Японистика на катедрата „Езици и култури на Източна Азия“. Понастоящем чете лекции и води упражнения по дисциплините „Етнография на Япония“, „Старояпонски език на средновековните писмени паметници“, „Японски приказки“, „Методология на писмената разработка“, „Устни презентации“ и „Практически японски език“. Провежда лекционните курсове „Етнография на Източна Азия“ в магистърската програма „Източноазиатски култури“ на Факултета по класически и нови филологии и „Духовна култура на Япония“ в магистърската програма „Философия и култура на Изтока“ на Философския факултет.

Впечатленията, които имам от преподавателската активност на гл. ас. д-р Петкова, са свързани с пряката ни съвместна работа като колеги и с конкретни наблюдения за начина, по който се справя с поетите от нея лични и колективни академични и служебни ангажменти. Имам всички основания убедено да твърдя, че тя се отличава с качества на добре подготвен, много добре организиран и изключително инициативен колега - японист. Преподава с много енергия, увереност и въображение, а в отношенията си с академичната колегия и студентите проявява такт и колегиалност. Наред с персоналните ѝ преподавателски способности, доказателство за приноса ѝ в образованието по японистика са отличните резултати, които постига в сферата на педагогическата дейност. Гл. ас. Гергана Петкова

следва самостоятелно изградена преподавателска стратегия, чиято цел е по-задълбочено усвояване на знанията на студентите по японски език, етнография и култура на Япония. Тя успешно постига тази цел, което се потвърждава от повишения интерес на студентите към нейните учебни дисциплини. Добрите резултати от работата ѝ до голяма степен се дължат на прилаганите от нея в процеса на обучение ефективни методи и разнообразни форми на аудиторни и извънаудиторни занятия. Тя провежда текущи тестови упражнения, стреми се максимално да ангажира вниманието на студентската аудитория с интересни игрови формати, онагледява теоретичния материал на лекционните си курсове с подходящи мултимедийни средства. Освен за придобиване на знания, изборният от Гергана Петкова комплексен начин на обучение допринася за култивиране на индивидуални и колективни умения у студентите и за тяхната по-широка и пълноценна професионална реализация.

Научните интереси на гл. ас. д-р Гергана Петкова са в областите на японската етнография и японската фолклористика, което се потвърждава от тематичната насоченост на по-голямата част от общо 25-те нейни публикации. Представените за рецензиране в настоящия конкурс 16 труда са от периода след защитата на дисертацията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Сред тях има две книги - една монография и един учебник, които са издадени на български език, една студия на английски език и 13 статии, публикувани в научни издания в България, Германия и Япония. Пет от тях са на английски и една – на японски език. Общият профил на изследователската ѝ продукция показва, че разработваната от нея специализирана научна проблематика е с акцент върху японската вълшебна приказка и нейното място в парадигмата на японската култура.

Монографията *„Домът на чудесата. Символика на традиционната архитектура и интериор в японските вълшебни приказки“*, е издадена като книга през 2011 г. и е заявена от д-р Г. Петкова като основен (в качеството на хабилитационен) труд. Книгата съдържа кратко предисловие, осем глави, заключение, библиография от 110 заглавия и две приложения във вид на таблици. Библиографските източници са коректно разпределени в раздели и дават нагледна представа както за обема на цитираната научна книжнина, така и за използваната в труда справочна литература, сборници и индекси на приказки. Архитектурните и интериорни характеристики и символното им значение в приказките са разпределени и представени в обобщен вид в специално приложение, озаглавена „Таблица на изводите“. От една страна изследването представлява описание и интерпретация на конк-

ретен етнографски материал, проектиран върху територията на японския фолклор, а друга – подбор и анализ на конкретен фолклорен ресурс - японската вълшебна приказка, използвана като аргумент за етно-културологични трактовки. В първата глава са открити задачите и методологичните подходи на изследването. Според думите на самата авторка, целта на изследването ѝ е „да анализира и интерпретира елементи на традиционната архитектура и интериор и открие тяхната символика в японските вълшебни приказки“ (с.120). Подбраните за целта обекти са прагът, подът, огнището, ваната, подвижните стени между помещенията в японския дом и между вътрешното жилищно пространство и външната среда. Всяка глава проследява особеностите им през призмата на бита и духовната нагласа на японеца, отбелязва връзката им с митологията и ритуалните традиции в Япония. След като прави кратък исторически обзор на строително-архитектурните особености на сградната конструкция на традиционния японски дом, тя навлиза във вътрешното пространство на обитание. Пристъпвайки през прага, предмет на описание са преддверието *генкан*, плъзгащите се решетъчно-хартиени стени *шьоджи* и подвижните преградни врати *фусума*, подовите настилки *татами*, вкопаното в пода отоплително съоръжение *котацу*, домашните шинто и будистки олтари *камидана* и *буцудан*, ваната *о-фуруо* и редица други обекти в жилищните помещения. Авторката на монографията откроява техните функционални характеристики, като същевременно ги тълкува от гледна точка на символните им проекции в 36 подбрани от нея японски приказки за вълшебства, случващи се в японската къща. Освен че самата монография е първото и засега единствено по рода си изследване от български специалист-японист у нас, текстовете на включените в него приказки също са преведени за първи път от японски език от Гергана Петкова. Намирам за оригинална идеята на д-р Петкова за обединяване на компоненти от конструкцията на традиционния японски дом и някои конкретни интериорни обекти в единен парадигматичен модел на архитектурна символика. Това е новаторски подход към изследването на перцепцията на японската вълшебна приказка в контекста на традиционната японска култура, който допринася и за изясняване на една от характерните черти на японската култура – нейната еднородна духовна рефлексия.

Почти същият подход, но в по-разгърнат план на интерпретация е приложен и в труда „Етнография на Япония“. Тук авторката си е поставила задачата да представи в систематизиран вид „културата на Япония в етнографска светлина“. Теоретичната част е разп-

ределена в осем теми, в които се обсъждат изкуството, занаятите, културата на обличане, хранене и връзката на основните религиозно-философски системи шинто, будизъм, дзен будизъм, конфуцианство с японския бит, празници и обичаи. Гергана Петкова се позовава на най-разпространените теории на японски етнологии и фолклористи, като специално внимание отделя на възгледите на Кунио Янагита, Казухико Комацу, Хаяи Каваи и Кейго Секи. Книгата е изключително полезно учебно пособие за студентите от специалност Японистика, изучаващи дисциплината „Етнография на Япония“, както и за по-широк кръг от български читатели, проявяващи интерес към японската традиционна култура.

С редица приносни качества се отличава обширната статия „*Японската приказна традиция и особености на японската вълшебна приказка*“. Тя е посветена на оригиналните страни на японската вълшебна приказка и основните отлики от европейското приказно наследство. Подробно са описани и коментирани особеностите на етногенезиса и структурата на японската приказка, пътищата на контаминация на типовете приказки с оглед предполагаемите и доказани връзки с други култури, както и конкретни аспекти на жанра „японска вълшебна приказка“. Данните за основните индекси на типовете японски приказки може да се използва като база за още по-задълбочено научното изследване на японската приказна традиция, както и за сравнителни изследвания по фолклор. Представени са не само индексите на японски език, но и два варианта на английски език, което би било от полза и за специалисти-неяпонисти, които проявяват интерес към сравнителни изследвания по фолклор. Д-р Петкова разглежда проблема за легендарността на японската приказка, за неясната граница между мит, легенда и приказка в културите на народите от Източна Азия, както и за изкуствено наложения западен терминологичен апарат, което е и една от основните затруднения в редица сравнителни изследвания между културите на Изтока и Запада.

Всяка от останалите публикации на Г. Петкова допълва проучваната от нея тематична област с нови аспекти на японистични изследвания у нас. В статията си „*The Japanese fairy tale: theories of reception in the light of Propp's 'Morphology of the folktale'* (Японската вълшебна приказка – теории на рецепцията през призмата на Морфологията на Проп)“, публикувана в *Asiatische Studien* (LXIII-3-2009. Bern), За първи път в японистиката, Гергана Петкова изследва структурата на японската приказка, прилагайки теорията на Владимир М. Проп за морфологията на вълшебната приказка. Като анализира характера и разположение-

то на функциите, дефинирани от Вл. Пропп, тя стига до заключението, че с оглед на спецификата на японската приказна схема, линейният модел на организация на тези функции може да се разглежда в японската вълшебна приказка като цикличен, без да се нарушава последователността им в общата ѝ морфологична конфигурация. Тази идея има важна концептуална стойност. Състоятелността ѝ се потвърждава и от други изследователи като Елен Хам, която цитира статията на Гергана Петкова в труда си *“Structuralistische analyse van Japanse volksverhalen: Een nieuwe kijk op de structuur van narratief in Japan door een toepassing van Vladimir Propp’s morfologie”*. (Виж №2 в „Списък на забелязани цитирания“, от документацията по настоящия конкурс). В ползрението на Г. Петкова са и някои аспекти на рецепцията на японската приказка и рецепцията на японската култура в България. Тя разработва тези въпроси в статиите си *„Ibunka communication: the reception of the Japanese folktales in Bulgaria – a case study of the tale “The crane wife” (Междукултурен диалог: рецепция на японските приказки в България – върху примера Невестата-жерав)“* и *«Представяне и рецепция на японската култура в България (Promotion and Reception of Japanese Culture in Bulgaria)*. Първата публикация поставя начало на изследвания, които досега не са правени в българската японистика. Макар и не първо по рода си изследване в България, втората от посочените публикации предоставя нова полезна информация по въпроса. Текстът включва факти и сведения за съвременното състояние на превода на японска литература и редица прояви на културните взаимоотношения между България и Япония. С оригиналност се отличават изводите на Г. Петкова на база данни от две проведени от нея анкети. Би следвало все пак да се има предвид, че проучването на общественото мнение би била много добра, а в някои случаи дори и самодостатъчна предпоставка за анализи и изводи, но с оглед по-скоро на перцепционни, отколкото на рецепционни процеси. Все пак не може да се отрече, че авторката на статията също има досещане за „ограничения мащаб“ на анкетния материал като аргумент за теоретични обобщения относно рецепцията, тъй като в справката за приносите си е уточнила, че анкетните данни са послужили да дадат само *„индикации за посоката на развитие на изследванията и дейностите, свързани с представянето на японската култура пред българската публика“*.

Предмет на специализирано изследване са и проблемите при превода на текстове на японски приказки от японски на български и от български на японски език. За първи път у нас Г. Петкова ги разглежда в статиите си *„Различни аспекти при превода на японски приказки на български език и на български приказки на японски език“*, *„Върху достоверността на превода: някои проблеми при превода на японски народни приказки“* и *„Фолк-*

лор и превод“. В тези свои публикации Петкова обсъжда някои от по-специфичните термини и понятия в корпуса на приказния текст и предлага собствени варианти за техния по-точен и по-адекватен превод.

Гл. ас. д-р Гургана Петкова е перспективен български японист. Член е на Европейската Асоциация по Японистика. Участията ѝ в 9 национални и международни научни конференции и форуми с доклади и презентации са важен фактор за успешното ѝ професионално израстване. Неоднократно съм имала възможност да се убедя, че тя притежава способност да намира най-оптималния баланс между личните си амбиции в професионален план и силната си мотивация за екипна академична и организационна дейност. Проявява последователност в целите си и се отличава с изключителна активност в отстояване на каузи, свързани с интересите на специалността като цяло.

Убедена съм в личните, педагогическите и изследователски качества и постижения на гл. ас. д-р Гургана Петкова и считам, че тя заслужено може да бъде избрана за редовен доцент по японска литература и култура.

05. 02. 2012

Рецензент:

/проф. д-р Бойка Цигова/